

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ ๑) มีคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตน ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๒) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต ๓) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย ๔) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ๕) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข^๑

การที่จะพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมต้องเริ่มตั้งแต่เด็กสถาบันที่มีส่วนเสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กได้แก่สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา ซึ่งสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่เด็กเกี่ยวข้องและเริ่มการเรียนรู้การดำรงชีวิตและได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ตลอดจนเสริมสร้างคุณธรรมที่พึงประสงค์ แต่เนื่องจากปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงครอบครัวทำให้ไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอนลูกได้อย่างเพียงพอ การอบรมสั่งสอนและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงตกเป็นของโรงเรียน โดยมีหลักสูตร บทเรียนวิธีการ และการประเมินผลอย่างมีระบบ จุดมุ่งหมายประการสำคัญของการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในประเทศใดก็ตาม ก็คือการสร้างความเป็นพลเมืองดีให้กับเยาวชนของชาติ ในอันที่จะดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพทั้งต่อส่วนตัวและส่วนรวม^๒

^๑ กรมวิชาการ, หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน, หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

^๒ สิริวรรณ ศรีพหล, "การพัฒนาจิตสำนึกของความเป็นพลโลกสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธ" วารสารวิชาการ, ๘ (๔) : ๕๔, ๒๕๔๘.

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ หรือตัวชี้วัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการออกแบบวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ และการนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์^๓

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีจุดหมายเพื่อนำแนวทางไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา มาจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระ: ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ตามหลักไตรสิกขาที่อาศัยหลักการ ๓ อย่างคือ ศีล สมาธิและปัญญา ให้นักเรียนรู้จักการบริหารจิตและเจริญปัญญา ฝึกจิตให้มีสมาธิและรู้จักการเจริญปัญญา มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีการเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความประพฤติถูกต้อง ใฝ่เรียนรู้ รู้จักการใช้หลักเหตุผลในการดำเนินชีวิต และสามารถนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

^๓ กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร สามารถพัฒนาผู้เรียนได้หรือไม่

๑.๓.๒ ผลสัมฤทธิ์หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๒๐ คน

๑.๔.๒ ตัวแปรที่ศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีตัวแปรต้น และตัวแปรตาม ดังนี้

๑. **ตัวแปรต้น** คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๒. **ตัวแปรตาม** คือ ผลสัมฤทธิ์หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นเนื้อหาสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙ การสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิต และเจริญปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ตรงตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านเวลา

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการทดลองในเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ โดยใช้เวลา ๑ ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ เป็นเวลา ๔ สัปดาห์ รวมเป็นจำนวน ๔ ชั่วโมง

๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๕.๑ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทิววิวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร สามารถพัฒนาผู้เรียนได้

๑.๕.๒ ผลสัมฤทธิ์หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทิววิวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร อยู่ในเกณฑ์ที่คาดหวังไว้

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ไตรสิกขา หมายถึง สิกขา ๓ อย่างที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนทิววิวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ไตรสิกขา ๓ ได้แก่

๑. ศีล หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างถูกต้องทางกาย ทางวาจา
๒. สมาธิ หมายถึงพฤติกรรมที่ทำให้จิตให้สงบ หรือทำให้จิตให้ตั้งมั่นแน่วแน่
๓. ปัญญา หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความรู้ ความสามารถที่ถูกต้อง

กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่นำกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลิกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์ เป็นวิธีสอนที่เน้นการปฏิบัติ ฝึกหัดอบรมตนด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเองและควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปในทางที่ดี มีขั้นตอนในการศึกษา ๕ ขั้นตอนดังนี้

๑. ชี้นำสู่บทเรียน ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้การวัดประเมินผลขั้นตอนต่างๆของกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจ

๒. ขั้นศีล ผู้เรียนต้องควบคุมตัวเองทางกาย วาจาให้อยู่ในระเบียบวินัยความดีงามตามมารยาททางสังคมและกรอบของศีลธรรม โดยครูเป็นผู้แนะนำให้นักเรียนควบคุมความประพฤติของตนเอง เตรียมสภาพร่างกายให้พร้อมที่จะเรียน

๓. ขั้นสมาธิ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องตั้งใจมั่นรวบรวมจิตให้สงบแน่วแน่ อยู่ในสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยเฉพาะให้นักเรียนนั่งสมาธิทำจิตใจให้ปลอดโปร่ง ประมาณ ๓ นาที เมื่อเห็นว่่านักเรียนสงบนิ่งพร้อมที่จะรับฟังให้นักเรียนออกจากสมาธิ ควบคุมจิตใจของตนเองให้อยู่ในเรื่องที่จะเรียนตั้งใจฟังและปฏิบัติตนตามกิจกรรมการเรียนการสอน

๔. ขั้นปัญญา เป็นขั้นที่ผู้เรียนทำความเข้าใจเรื่องที่จะเรียน จนกระทั่งเกิดความชัดเจน สามารถพบแนวทางการแก้ปัญหาหรือมีความกระจ่างชัดแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติได้ถูกต้องตามสภาพที่เหมาะสมตามหลักคุณธรรม

๕. ขั้นสรุปและประเมินผล ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญที่เรียน ประโยชน์ที่ได้รับและการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จากนั้นทำการประเมินผล

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา ที่ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้านความรู้ ความเข้าใจการนำไปใช้การวิเคราะห์การสังเคราะห์และการประเมินค่าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน ๑ ฉบับ เป็นข้อสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ ๔ ตัวเลือก จำนวน ๓๐ ข้อ

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในโรงเรียนทวีวัฒนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ กรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๐ คน

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนทวีวัฒนา สถานศึกษาสังกัดสำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการนำหลักไตรสิกขา ไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๒. เป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๓. เป็นแนวทางให้นักเรียนได้นำหลักไตรสิกขาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๔. เป็นแนวทางในการนำหลักไตรสิกขาไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาสาระการเรียนการสอนในกลุ่มสาระอื่นต่อไป